

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи і
фінансових послуг

Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ,
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ І СТРАХУВАННЯ**

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

07 "Управління та адміністрування"
072 "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"
третьій (освітньо-науковий)
"Фінанси, банківська справа та страхування"

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова

українська

Розробники:

д.е.н., професор

д.е.н., професор

д.е.н., професор

Ірина ЖУРАВЛЬОВА

Олег КОЛОДІЗЄВ

Наталія ВНУКОВА

Підписано КЕП

Завідувач кафедри
митної справи і фінансових
послуг

Вікторія ТИЩЕНКО

Гарант програми

Олег КОЛОДІЗЄВ

Харків
2023

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Сучасні проблеми розвитку фінансів, банківської справи і страхування» спрямована на засвоєння здобувачами положень сучасних теорій фінансів та фінансового посередництва, фінансового менеджменту, банківської справи, ризиків і страхування та вирішення проблемних питань на шляху сталого зростання та повноцінного функціонування національної економіки – забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку фінансових посередників в умовах висококонкурентного ринку, зумовлюють потребу у підготовці компетентних фахівців та дослідників у сфері фінансів, банківської справи і страхування, що мають глибокий рівень теоретичної та практичної підготовки для вирішення складних управлінських завдань, здатні генерувати оригінальні творчі ідеї, формувати концепції розвитку суб'єктів фінансового ринку.

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань, прикладних умінь і навичок з фінансів, банківської справи та страхування, а також професійних компетентностей, необхідних для вирішення проблем, які виникають у процесах функціонування та розвитку фінансових установ (банків, страхових компаній тощо), фінансових службах підприємств та організацій різних організаційно-правових форм (представників малого та середнього бізнесу, великих бізнес-структур тощо).

Завданнями навчальної дисципліни є:

формування у здобувачів здатності до розробки, обґрунтування та реалізації системи фінансового контролінгу;
вирішення широкого кола питань щодо забезпечення ефективного функціонування та розвитку банківського сектора в умовах глобалізації фінансових ринків, формування бізнес-моделей сучасних банків з врахуванням тенденцій розвитку процесів діджиталізації економіки;
визначення тенденцій розвитку страхування;
оцінювання фінансової надійності діяльності страхових компаній.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій розробки та реалізації управлінських рішень, які безпосередньо стосуються забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку суб'єктів господарської діяльності, банків, інших фінансових установ та небанківських фінансово-кредитних установ.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
ПР05	ЗК01, СК02
ПР08	ЗК02, СК07, СК08
ПР12	ЗК08, СК10
ПР13	ЗК08, СК11
ПР15	ЗК06, ЗК09, СК02

де, ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК06. Здатність розуміння іншомовних професійних текстів, використання іноземних мов для представлення наукових результатів в усній та письмовій формі та для спілкування в міжнародному загальному, науковому і професійному середовищі, здатність усно і письмово їх презентувати та обговорювати, набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності.

ЗК08. Здатність до лідерських якостей, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт, започаткування та реалізацію проектів.

ЗК09. Здатність здійснювати освітній процес, навчання, виховання, розвиток і професійну підготовку здобувачів до певного виду професійно-орієнтованої діяльності; здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів.

СК02. Здатність до виконання оригінальних досліджень, досягнення наукових результатів, які створюють нові знання у теорії і практиці у сфері фінансів, банківської справи та страхування, а також дотичних до нього міждисциплінарних напрямках, що можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях фінансового профілю та суміжних галузей.

СК07. Здатність до виявлення та формалізації закономірностей розвитку об'єктів та суб'єктів фінансових відносин на основі прикладних досліджень.

СК08. Здібності до проведення оригінальних досліджень на основі новітніх досягнень економічної теорії, теорії фінансів, теорії грошей і кредиту, банківської справи та страхування, якість яких відповідає національному та світовому рівням.

СК10. Здатність брати участь у критичному діалозі у сфері досліджень з розробки та обґрунтування трансформацій фінансової політики, спрямованих на стимулювання економічного розвитку, міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну позицію.

СК11. Здатність до генерування бізнес-ідей та прояву ініціативи щодо впровадження та практичного використання результатів наукового дослідження.

ПР05. Вміти працювати з науковою літературою; виконувати постановку та розробляти алгоритм розв'язання завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування; створювати інформаційну базу та працювати з нею під час виконання конкретних функцій фінансового управління в динамічному середовищі.

ПР08. Вміти визначити цілі діяльності фінансових посередників на ринку та представляти їх у вигляді дерева цілей, готувати медіа план та графік рекламної кампанії, організувати моніторинг показників медіа планування.

ПР12. Вміння та навички виявляти комплексні проблеми розвитку фінансових відносин та знаходити способи їхнього розв'язання шляхом продукування нових знань; аналізувати основні тенденції та генерувати пріоритетні напрями використання фінансових ресурсів, необхідних для реалізації інвестиційних програм; ефективно використовувати основні положення сучасних теорій фінансів, теорії грошей і кредиту, банківської справи для подолання конкурентів; формувати фінансові стратегії з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан їх наукової розробки.

ПР13. Вміти обґрунтовувати управлінські рішення, використовуючи нагромаджене теоретичне підґрунтя у запровадженні інструментів фондового ринку та ринку капіталу, заходів монетарної, фіскальної та макропруденційної політики згідно поточних макроекономічних умов, ідентифікувати фінансові ризики від впровадження інструментарію маркетингу фінансових послуг.

ПР15. Презентувати результати досліджень у вигляді доповідей, звітів, проектів, захищати результати дисертаційного дослідження та вміти впроваджувати результати власних досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сучасні проблеми фінансового менеджменту і контролінгу у сфері бізнесу .

Тема 1. Теоретичні й методологічні засади та методичне забезпечення фінансового менеджменту.

1.1. Теоретико-методологічні основи фінансового менеджменту

Гносеологічні аспекти сучасних фінансових досліджень. Категоріальний апарат фінансового менеджменту. Теорії, що формують фундаментальну основу фінансового менеджменту. Закони і закономірності фінансової науки. Генезис методологічного базису фінансового менеджменту. Особливості моделі сучасного фінансового менеджменту в Україні. Принципи формування інформаційного забезпечення фінансового забезпечення. Інформаційна база, що формується на підґрунті обробки зовнішніх джерел фінансового менеджменту. Інформаційна база, що формується на підґрунті обробки внутрішніх джерел фінансового менеджменту. Методики аналізу фінансових звітів суб'єктів господарської діяльності. Правове забезпечення фінансового менеджменту. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.

1.2. Технологія прийняття рішень щодо управління грошовими потоками

Категоріальний апарат управління грошовими потоками. Завдання та принципи управління грошовими потоками. Моделювання управління грошовими потоками. Планування та прогнозування грошових потоків. Оперативне регулювання поточних надходжень і витрат грошових коштів. Оптимізація грошових потоків в короткостроковій та довгостроковій перспективах. Типи політики управління грошовими потоками та їх характеристика.

1.3. Методичні основи підготовки управлінських рішень щодо управління фінансовими результатами

Категоріальний апарат управління фінансовими результатами. Групи показників результативності підприємства. Теоретичні засади управління фінансовими результатами за групами показників результативності підприємства. Системний підхід до управління формуванням прибутку. Інформаційна база управління прибутком. Управління прибутком від різних видів діяльності. Методичні засади оцінки фінансових результатів на основі логічно-дедуктивних систем показників. Методичні засади оцінки фінансових результатів підприємства на основі емпірично-індуктивних систем.

Тема 2. Механізм прийняття і реалізації управлінських рішень.

2.1. Методичні основи вартісно-орієнтованого управління

Категоріальний апарат вартісно-орієнтованого управління. Сутність концепції вартісно-орієнтованого управління та її складові. Методичні засади оцінки вартості підприємства. Концепція PENTAGON як рамкова модель оцінювання та реалізації зростання вартості підприємства. Складові механізму прийняття управлінських рішень.

2.2. Обґрунтування управлінських рішень щодо інвестиційних проектів та оцінювання їх ефективності

Категоріальний апарат управління інвестиціями. Теоретичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства. Вибір стратегії фінансування інвестиційних проектів. Критерії прийняття фінансово-інвестиційних рішень. Забезпечення інвестиційної підтримки високих темпів розвитку операційної діяльності підприємства. Забезпечення мінімізації рівня інвестиційного ризику при заданому рівні дохідності. Забезпечення формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів. Забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності.

2.3. Прогнозування та аналіз управлінських рішень щодо фінансових ризиків

Категоріальний апарат управління ризиками. Сучасні концепції організації управління ризиками. Теоретичні засади управління ризиками. Структура моделі управління ризиками. Методичні підходи до оцінки ризиків. Визначення розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події по окремим видам фінансових ризиків. Дослідження факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства. Методичні засади стратегії уникнення ризику. Методичні засади нейтралізації та зменшення ризиків. Механізм трансферту фінансових ризиків. Методичні засади стратегії хеджування ризиків.

Тема 3. Методичне забезпечення фінансового контролінгу в системі управління підприємством.

3.1. Методологія фінансового контролінгу в управлінні підприємством

Проблематика трактування сутності контролінгу. Концепції контролінгу. Еволюція формування контролінгу в управлінні підприємством. Місце фінансового контролінгу в процесі розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства. Класифікація інструментів фінансового контролінгу. Принципи

контролінгу в управлінні підприємством. Оперативно-тактичні та стратегічні цілі фінансового контролінгу на підприємстві. Інструменти стратегічного та оперативного фінансового контролінгу. Критерії прийняття управлінських рішень в системі фінансового контролінгу.

3.2. Методичні засади організації фінансового контролінгу на підприємстві

Діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства для обґрунтування доцільності впровадження фінансового контролінгу. Послідовність етапів впровадження контролінгу в систему управління підприємствами. Оцінка впливу організаційної структури підприємства на механізм організації та впровадження системи фінансового контролінгу. Методологія впровадження фінансового контролінгу на підприємстві. Центри відповідальності, їх характеристика та особливості їх формування на підприємстві. Служба фінансового контролінгу на підприємстві: склад, структура.

3.3. Концептуальні положення контролінгу витрат в системі фінансового управління підприємством

Концепція управління витратами підприємства на основі функціональних складових контролінгу. Оптимізація витрат у системі фінансового контролінгу на підприємстві. Моделювання прийняття управлінських рішень на основі механізму контролінгу в системі управління витратами підприємства. Завдання бюджетування. Роль бюджетів у фінансовому управлінні та прийнятті рішень.

3.4. Стратегічний фінансовий контролінг

Сутність і завдання, цілі стратегічного фінансового контролінгу. Зв'язок фінансових цілей зі стратегією підприємства. Складові стратегічного фінансового контролінгу. Узгодження цілей стратегічного фінансового контролінгу з фінансовою стратегією підприємства. Система стандартів стратегічного фінансового контролінгу. Етапи формування стратегічного фінансового контролінгу. Стратегія розвитку на основі збалансованої системи показників. Характеристика альтернативних концепцій реалізації стратегії підприємства.

Змістовий модуль 2. Банківська справа.

Тема 4. Організаційно-функціональна трансформація банківського сектору України.

4.1. Банки в глобальному фінансовому просторі

Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності трансформації банківського сектору та її особливості. Форми організаційно-функціональної трансформації банківського сектору. Сучасні тенденції розвитку банківського сектора України. Вплив глобалізаційних процесів на трансформацію банківського сектора. Сутність та види фінансової глобалізації. Виклики глобалізації для банківського сектора. Банківські кризи у глобальному середовищі. Роль НБУ у реформуванні банківського сектора України. Заходи НБУ з реформування вітчизняного банківського сектору та їх вплив на його організаційно-функціональну трансформацію.

4.2. Фінансова стійкість банків в умовах глобалізації

Сутність фінансової стійкості та фінансової стабільності банків. Види макроекономічних факторів впливу на фінансову стійкість банків. Банківські ризики та їх вплив на фінансову стійкість банків. Система індикаторів фінансової стійкості банків: зарубіжна та вітчизняна практика. Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банківського сектора та банків. Вплив інституційної структури банківського сектора на його фінансову стійкість. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банків в умовах глобалізації. Управління фінансовою стійкістю банків.

4.3. Особливості функціонування банків в умовах цифровізації економіки

Сутність цифровізації економіки. Цифровізація діяльності банку. Банківські інновації та їх види. Депозитні інноваційні банківські продукти. Кредитні інноваційні банківські продукти. Вплив банківських інновацій на результати банківської діяльності. Цифрові банківські продукти. Управління інноваціями в банку. Фінансовий супермаркет. Банки і FinTech: форми взаємодії.

Тема 5. Проблеми формування бізнес-моделей сучасних банків.

5.1. Особливості розробки бізнес-моделі банків

Сутність бізнес-моделі банку. Види бізнес-моделей банку. Переваги бізнес-моделі банку в умовах фінансової глобалізації. Принципи розробки бізнес-моделі банку. Комплексна бізнес-модель банку. Структура та основні компоненти бізнес-моделі банку. Модель бізнес-напрямів. Модель стратегічних цілей. Модель ключових показників ефективності (Key Performance Indicators – KPI). Використання збалансованої системи показників (balanced scorecard, BSC) для оцінювання ефективності банківської діяльності. Система Модель стратегічних ініціатив. Цифрова бізнес-модель банку. Структура бізнес-моделі банку «Canvas». Проблеми формування бізнес-моделей банків в Україні.

5.2. Внутрішні бізнес-процеси банку

Сутність внутрішніх бізнес-процесів банку. Види бізнес-процесів банку. Інструменти описання бізнес-процесів банку. Методики описання бізнес-процесів банку. Регламент бізнес-процесу банку. Управління бізнес-процесами банку. Оптимізація бізнес-процесів банку. Інжиніринг та реінжиніринг бізнес процесів банку. Взаємозв'язок бізнес-процесів і організаційної структури банку. Сутність організаційної структури банку. Принципи побудови організаційної структури банку. Типи організаційних структур банку: лінійно-функціональна, дивізіональна, матрична, проектна та процесно-орієнтована організаційна структура.

5.3. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory review and evaluation process (SREP)

Наглядові функції НБУ. Концепція SREP «Supervisory review and evaluation process». Процес наглядової оцінки (SREP) в НБУ. Загальні підходи до проведення оцінки банків за методологією SREP за 4 елементами. Аналіз та оцінка бізнес-моделі. Оцінка корпоративного управління та системи внутрішнього контролю. Оцінка ризиків капіталу (кредитного, ринкового, процентного, операційного). Оцінка ризиків ліквідності та фінансування.

Можливі наглядові дії за результатами оцінки SREP. Оцінка бізнес-моделі в рамках SREP. Алгоритм оцінки SREP бізнес-моделі банку. Методика визначення оцінки бізнес-моделі банку.

Змістовий модуль 3. Страхування.

Тема 6. Сучасні тенденції еволюції розвитку страхування.

6.1. Еволюція змін у принципах і сутності страхування для зниженні ризиків

Теоретико-методологічні підходи до визначення сутності страхування відповідно до еволюції змін у принципах формування страхового захисту страхувальника. Сучасні тенденції розвитку страхування України. Вплив процесів державного регулювання на трансформацію страхового ринку. Заходи з розширення напрямів страхового захисту і зниження ризиків господарювання.

6.2. Сучасні тенденції розвитку страхових ринків

Наглядові функції державного регулювання. Концепція розвитку страхового ринку в динаміці. Загальні підходи до проведення оцінки стану розвитку страхового ринку. Вплив Директив ЄС на зміни у структурі операторів страхового ринку України. Оцінка стану корпоративного управління та системи внутрішнього контролю діяльності страхових компаній. Страховий маркетинг.

6.3. Особливості оцінки страхових ризиків в умовах змін державного регулювання

Запровадження нової моделі регулювання страхового ринку. Сутність системи контролю за діяльністю страховиків. Страхові інновації та їх види. Перспективний перехід до оцінки страхових ризиків за класами страхування. Страховий супермаркет. Страхові компанії і FinTech, страхові компанії і банки: форми взаємодії.

Тема 7. Управління фінансовою надійністю страховика.

7.1. Оцінка ресурсного потенціалу страхових компаній

Правила і порядок формування ресурсного потенціалу страховика, обґрунтування раціональних організаційних структур та організаційно-правових форм діяльності страховиків. Вимоги до оприлюднення публічних даних, фінансової звітності страхових компаній. Оцінка діяльності страхових компаній України за оприлюдненою інформацією. Аналіз поширеності організаційно-правових форм. Обґрунтування раціональної організаційної структури управління страхової компанії.

7.2. Особливості розробки бізнес-планів страхових компаній

Сутність внутрішніх бізнес-процесів страховика. Види бізнес-процесів страхової компанії. Економічне обґрунтування запланованої діяльності страховика з продажу страхових послуг та інвестиційної діяльності. Інструменти бізнес планування страховика. Прогнозування страхових операцій і фінансовий план страхової компанії на короткострокову і довгострокову перспективу. Бізнес-план для отримання ліцензій згідно з Ліцензійними умовами провадження страхової діяльності. Здійснення обґрунтування

доцільності запланованої діяльності та можливі заходи для підвищення ефективності бізнес-процесів страховика.

7.3. Оцінка платоспроможності і фінансової надійності страховика

Сутність фінансової стійкості та фінансової надійності страховиків, методи її забезпечення. Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати. Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля. Поняття та склад технічних резервів. Інвестиційна діяльність страховика, її напрями. Вплив структури розміщення та інвестування коштів страхових резервів на забезпечення платоспроможності страхової компанії. Платоспроможність страховика та умови її забезпечення. Статутний фонд, особливості його формування. Гарантійний фонд. Вільні резерви. Фактичний запас платоспроможності страховика та порядок його визначення. Нормативний запас платоспроможності.

Перелік лабораторних занять/завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік лабораторних занять/завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Лабораторна робота № 1. Узагальнення теоретико-методологічних основ фінансового менеджменту. Виконання творчого завдання.
Тема 2.	Лабораторна робота № 2. Технологія прийняття рішень щодо управління грошовими потоками. Підготовка презентації.
Тема 3.	Лабораторне заняття. Формування аналітичного звіту за результатами виконання лабораторних робіт за модулем-1.
Тема 4.	Лабораторна робота 3. Забезпечення фінансової стійкості у банківському секторі України. Виконання творчого завдання Лабораторна робота № 4. Реалізація алгоритму побудови таксономічного показника і практичне застосування інструментів програмного забезпечення MS EXCEL для його розрахунку. Підготовка презентації.
Тема 5.	Лабораторна робота № 5. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory review and evaluation process (SREP). Формування аналітичного звіту за результатами виконання лабораторних робіт за модулем-2.
Тема 6.	Лабораторна робота № 6. Визначення рівня зацікавленості розвитком страхування в Україні і світі. Виконання творчого завдання.
Тема 7.	Лабораторна робота № 7. Бізнес-планування страхової діяльності. Підготовка презентації. Формування аналітичного звіту за результатами виконання лабораторних робіт за модулем-3.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 7	Вивчення лекційного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів
Тема 1 - 7	Оформлення лабораторних робіт
Тема 1 - 7	Виконання компетентнісно-орієнтованих завдань
Тема 1 - 7	Підготовка презентацій
Тема 1 - 7	Виконання творчих завдань
Тема 1 - 7	Підготовка до контрольних робіт

Кількість годин лекційних і лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

міні-лекції (Тема 1), групова робота (Тема 2), кейс-технології (Тема 3, 4), семінари-дискусії (Тема 2), ділова гра (Тема 4, 6), ситуаційні завдання (Теми 3, 5, 7);

словесні: лекція (Тема 1 – 7), проблемна лекція (Тема 5, 6, 7).

Наочні (демонстрація, графічна та таблична ілюстрація (Тема 1-7)). Робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування тощо).

Лабораторні (практична робота (Тема 1 – 7), аналітичні звіти, компетентнісно-орієнтовані завдання (Тема 3, 6, 7), інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані).

Під час проведення лекційних та лабораторних занять використовуються: пояснювально-ілюстративний, репродуктивні, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький методи викладання.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та лабораторних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів у розрізі за кожним змістовим модулем та загалом:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: компетентнісно-орієнтовані завдання, творчі завдання (15 балів), письмові контрольні роботи (15 балів), презентації (15 балів) та аналітичні звіти з лабораторних робіт – (15 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Кожен екзаменаційний білет з дисципліни «Сучасні проблеми розвитку фінансів, банківської справи і страхування» містить 5 завдань різного типу складності за трьома модулями. Модуль «СТРАХУВАННЯ»: одне контрольнотестове завдання та одне ситуативне. Модуль «БАНКІВСЬКА СПРАВА»: одне комплексне ситуативне завдання. Модуль «СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ І КОНТРОЛІНГУ У СФЕРІ БІЗНЕСУ»: одне ситуаційне та одне евристичне завдання.

Екзаменаційні білети розроблені на засадах компетентнісного підходу з метою перевірки сформованого рівня знань, умінь та навичок у здобувачів.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Спеціальність «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-наукова програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Семестр I
Навчальна дисципліна «Сучасні проблеми розвитку фінансів,
банківської справи і страхування»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Контрольно-тестове завдання 1

Відмінності тарифної політики ризикових страхових компаній з майнового страхування.

Ситуаційне завдання 2

Нормативний запас платоспроможності (НЗ) страховика обирається як менше з двох величин. Що є основою їх розрахунку?

Ситуаційне завдання 3

На основі поданої інформації необхідно проаналізувати можливості розширення обсягів діяльності банку за рахунок збільшення операцій з кредитування СГД на 15% та інвестицій у цінні папери до погашення на 40%.

Умови завдання:

На сучасному етапі розвитку економіки України питання залучення інвестицій, у т.р. іноземних, має одне з найважливіших значень, що можливо досягти за наявності двох головних факторів: стимулюючих мотивів та регулювання, тобто саме тих елементів, які створюють інвестиційний клімат.

Оцінка економічного стану України, яка регулярно проводиться Національним банком України свідчить про таке: у жовтні зниження індексу виробництва базових галузей (ІВБГ) сповільнилося до 3.6 % р/р (порівняно з 7.4% р/р у вересні). Падіння обсягів сільськогосподарського виробництва протягом серпня-вересня у жовтні змінилось на зростання (на 0.5 % р/р), що пояснюється, зокрема зміщенням строків збору врожаю окремих культур порівняно з попереднім роком з вересня на жовтень. Так через зміщення строків обсяги збору картоплі в жовтні перевищили показники відповідного місяця попереднього року на 20.7%, хоча загалом валовий збір цієї культури станом на 1 листопада 2015 року зменшився на 12.1 % р/р внаслідок менших площ посівів та зниження врожайності. Крім того, у поточному році зріс валовий збір урожаю соняшника (на 10.9% р/р) завдяки збільшенню площ посівів та врожайності. Також завдяки вищій врожайності було зібрано більші обсяги плодів і ягід (на 7.7% р/р). Сповільнилося падіння обсягів оптової торгівлі (до 6.7% р/р порівняно з 13.5% р/р у вересні): Найвищого рівня з початку року досягли продажі нових легкових автомобілів, завдяки чому їх зниження в річному вимірі сповільнилося до 5% (порівняно з 24.7% р/р у вересні). Серед сільськогосподарської продукції відбулося зростання обсягів реалізації худоби та птиці на 10.2 % р/р (після зниження на 6.5% р/р у вересні). Обсяги роздрібною торгівлі дещо прискорили темпи падіння (до 17.1 % р/р порівняно з 16.2% р/р у вересні), незважаючи на поступове поліпшення споживчих настроїв населення протягом останніх трьох місяців.

Скорочення обсягів будівництва у жовтні сповільнилося (до 12.2% р/р порівняно з 16.4% р/р). Суттєво знизилася темпи падіння у спорудженні як житлових, так і нежитлових будівель (до 10.4% р/р та 13.4% р/р порівняно з 17.6% р/р та 21.4% р/р у вересні відповідно). Також дещо сповільнилося зниження будівництва інженерних споруд (до 12.3 % р/р порівняно з 13.5% р/р у вересні) насамперед за рахунок будівництва транспортних споруд. Темпи зниження промислового виробництва в жовтні практично не змінилися (5.0 % р/р порівняно з 5.1% р/р у вересні), хоча динаміка показників за окремими галузями була різноспрямованою

Отже, одним із найважливіших засобів забезпечення виходу країни з кризи, досягнення реальних структурних зрушень в економіці, технологічного переозброєння, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях, оновлення застарілих основних виробничих фондів є інвестиції. Саме інвестиційний клімат - економічна, соціальна та політична ситуація, що розгортається в країні - впливає на обсяги вкладення коштів.

Вирішальна роль у створенні інвестиційного клімату належить державній політиці щодо іноземних інвестицій. Вона полягає в співпраці з іноземними інвесторами, сприянні залученню капіталу, контролі за станом ринку, регулюванні економічної, політичної та соціальної діяльності. Нестабільність та суперечливість законодавства не дозволяють повністю використати наявний інвестиційний потенціал.

На цьому тлі банківська система України зазнала суттєвих якісних та кількісних змін. Так кількість банків, які мали банківську ліцензію - 76 на 31.09.2019 (77 на 01.01.2019), у т.ч. з іноземним капіталом - 24 на 31.09.2019 (23 на 01.01.2019).

Регулятивний капітал банків України протягом звітного періоду збільшився на 16,08 млрд. грн. - до 142,2 млрд. грн.

Одним із українських банків є умовний банк із стратегічним іноземним капіталом, що має передумови для входження у число загальнонаціональних банків. Це найбільший банк-юридична особа Центрального регіону України із штаб-квартирою у м. Києві, що має суттєвий досвід роботи на українському ринку.

Загальний обсяг активів банку складає 48 789 898 тис. грн, у тому числі:

активи, зважені за рівнем ризику - 45225226 тис. грн, у тому числі:

вкладення у торгові цінні папери - 285 387 тис. грн;

вкладення у цінні папери в портфелі банку на продаж - 421 629 тис. грн;

вкладення у цінні папери в портфелі до погашення 212 тис. грн;

інвестиції в асоційовані й дочірні компанії - 7 548 тис. грн.;

кредити юридичних осіб - 19 775 727 тис. грн;

Загальний обсяг зобов'язань банку - 37 629 043 тис. грн, у тому числі:

кошти юридичних осіб на вимогу - 3 146 587 тис. грн;

кошти фізичних осіб на вимогу - 2 151 177 тис. грн;

кошти банків - 22 158 357 тис. грн;

балансовий капітал - 6 027 855 тис. грн, у тому числі: статутний капітал – 1 270 000 тис. грн.

Регулятивний капітал - 5 439 883 тис. грн.

Основний капітал - 3 889 926 тис. грн.

Сукупна сума відкритої валютної позиції за всіма іноземними валютами та банківськими металами - 0 тис. грн.

Значення економічних показників Н2, Н3 та Н12 дорівнюють:

Н2 = 14,21 %; Н3 = 13,11 % ; Н12 = 44,53 %.

Про мікросередовище банку відомо наступне: банк постійно нарощує показники своєї діяльності, розширює мережу відділень, характеризується стабільністю розвитку. Ознаки стабілізації якості кредитного портфеля банку, які почали простежуватися, дають надію сподіватись, що пік динаміки погіршення кредитного портфеля банк уже пройшов. Таке поліпшення ситуації стало можливим на тлі деякої стабілізації макроекономічної ситуації в країні і зменшення фінансової волатильності, а також завдяки відсутності різких коливань обмінного курсу. Ознаки відновлення розвитку характеризуються також позитивною динамікою депозитів населення, поступовим відновленням довіри до банку. Щодо потенційних споживачів банківських послуг, то переважна кількість населення регіону - люди з низькими доходами, але споживчі настрої яких поступово поліпшуються.

Ситуаційне завдання 4

Підприємство щорічно реалізує у кредит товарів на суму 3,2 млн. грн. Середній період погашення дебіторської заборгованості становить 2 місяці. Реалізація здійснюється на умовах "нетто 45" без надання будь-якої знижки. Підприємство планує використати схему "3/10 нетто 45, яка, за прогнозами, дасть змогу скоротити середній період погашення дебіторської заборгованості до 1 місяця, оскільки 60 % покупців (у грошовому вираженні) скористаються перевагами 3 % знижки. Норма прибутку до сплати податків становить 20 %. Проаналізувати, чи доцільно підприємству використовувати систему знижок.

Необхідно визначити, чи вигода від прискорення погашення дебіторської заборгованості перекриє втрати підприємства у зв'язку із запровадженням знижки.

Евристичне завдання 5

Перед підприємством постала проблема поновити основні засоби. У фінансового менеджера підприємства є можливість вибору:

придбати актив у власність за власні фінансові ресурси;

фінансування активу на умовах фінансового лізингу.

Актив, який фінансується, має такі характеристики:

вартість активу - 182 тис. грн.;

термін експлуатації активу - 8 років;

ліквідаційна вартість активу після передбаченого терміну експлуатації прогнозується в сумі 7000 грн.;
 нарахування амортизації відбувається прямолінійним методом;
 щорічні витрати, пов'язані із обслуговуванням придбаного обладнання та підтримкою його в робочому стані, складають 6300 грн. на рік і здійснюються на початку кожного року.
 Обґрунтуйте вибір підприємством джерела фінансування оновлення основних засобів, якщо банківський кредит надається на термін 8 років під 28% річних і погашається ануїтетними внесками; угода фінансового лізингу укладається на 8 років і передбачає авансовий платіж у розмірі 4% від вартості активу, лізинговий платіж визначено в розмірі 45,53 тис. грн. і передбачено його сплату в кінці року.

Затверджено на засіданні кафедри митної справи і фінансових послуг протокол № ____ від «__» _____ 20__ р.

Екзаменатори: д.е.н., проф. Журавльова І. В.
 д.е.н., проф. Колодізєв О. М.
 д.е.н., проф. Внукова Н. М.

Зав. кафедрою д.е.н., проф. Тищенко В. Ф.

Критерії оцінювання

Алгоритм вирішення кожного завдання охоплює окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їхнього вирішення оцінюють відокремлено один від одного таким чином.

Ситуаційні завдання містять кейси різного типу складності, а саме: одне стереотипне, одне діагностичне та одне евристичне завдання, загальна оцінка за виконання яких становить 26 балів. Кожне практичне завдання оцінюють певною кількістю балів, а саме:

- завдання 1 (контрольно-тестове завдання) – 4 бали;
- завдання 2 (діагностичне завдання) – 8 балів;
- завдання 3 (діагностичне завдання) – 14 балів;
- завдання 4 (діагностичне завдання) – 6 балів.
- завдання 5 (евристичне завдання) – 8 балів.

Кожне із завдань оцінюють, відповідно до критеріїв оцінювання, наведених у табл. 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання за результатами виконання завдань

Бали	Критерії оцінювання
Критерії оцінки контрольно-тестового завдання (завдання 1)	
1	Завдання вирішено з помилками, без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна чітка відповідь на ключове питання

2	Наведені простіші поняття без будь-яких пояснень, частково почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки
4	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом і надав пояснення та коментарі. Підхід до вирішення завдання свідчить про повне володіння здобувачем матеріалом
Критерії оцінки діагностичного завдання (ситуаційне завдання 2)	
2	Завдання вирішено з помилками, наведені початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна чітка відповідь на ключове питання
4	Наведені простіші поняття без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна
6	Надав повну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм з частковим поясненням
8	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив висновки і обґрунтував свою відповідь
Критерії оцінки діагностичного завдання (ситуаційне завдання 3)	
2	Завдання не вирішене, наведені найпростіші початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна відповідь на ключове питання
6	Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна
10	Представив повну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм з частковим поясненням
14	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив висновки і обґрунтував свою відповідь
Критерії оцінки діагностичного завдання (ситуаційне завдання 4)	
1	Завдання не вирішене, наведені найпростіші початкові формули без будь-яких пояснень (або не наведені зовсім), відсутня вірна відповідь на ключове питання
2	Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, є математичні помилки, отримана відповідь невірна
4	Надав повну відповідь без допущення методологічних та арифметичних помилок, використав типовий алгоритм з частковим поясненням
6	Виконав вірно всі дії за правильним алгоритмом, запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав повні пояснення до проведених розрахунків та зробив висновки і обґрунтував свою відповідь
Критерії оцінки евристичного завдання (завдання 5)	
1	Здобувач стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ і процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні. В завданні допущені значні математичні помилки, відсутні висновки та вірна відповідь.
2	При виконанні завдання продемонстровано часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання поставлених задач. Наведені простіші початкові формули без будь-яких пояснень, почав розрахунки за наведеними формулами, у розрахунках є математичні помилки, отримана відповідь невірна, відсутні висновки
4	При виконанні завдання здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Припускається наявність незначних арифметичних помилок, але методичний підхід до вирішення завдання є вірним (тобто припущені неточності у розрахунках певних показників), використано типовий алгоритм з частковим поясненням зроблені узагальнені висновки.
6	Виконав достатньо повно всі дії за типовим алгоритмом але не запропонував альтернативні алгоритми вирішення завдання, надав пояснення до проведених розрахунків не в повному обсязі та зробив узагальнені висновки

8	Завдання виконано як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом. При виконанні завдань здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, робить аргументовані та обґрунтовані висновки щодо отриманих результатів. При розкритті запитання дотримано логіку, структуру та стиль викладення матеріалу, обґрунтовано позицію автора щодо розглянутої проблеми, наведено основні напрямки її вирішення.
---	---

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, округлених до цілого числа за правилами математики.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Банківська справа [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. М. Колодизев, О. М. Рац, С. М. Киркач, К. М. Азізова ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (1,81 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 346 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25676>
2. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. В. Журавльова. – Х. : Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Електрон. текстові дан. (2,55 МБ). – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 207 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21093>
3. Страхування : навчальний посібник / Мельник Т. А., Сибірцев В. В. - Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. – 307 с. Режим доступу: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/80338856-01e5-4c63-bab1-57c0afa921f1/content>
4. Kolodiziev O. Clustering of banks by the level of digitalization in the context of the COVID-19 pandemic / V. Shcherbak, K. Vzhytynska, O. Chernovol, O. Lozynska // Banks and Bank Systems. 2022. Vol. 17 (1). P. 80-93. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27292>
5. Kolodiziev O. The level of digital transformation affecting the competitiveness of banks / O. Kolodiziev, M. Krupka, N. Shulga, M. Kulchytskyy, O. Lozynska // Banks and Bank System. 2021. Vol. 16 (1). – P. 81-91. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25103>
6. Vnukova N. Indicators-Markers for Assessment of Probability of Insurance Companies Relatedness in Implementation of Risk-Oriented Approach / Nataliia Vnukova, Sergiy Kavun, Oleh Kolodiziev, Svitlana Achkasova, Dariia Gontar // Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania), 29 (1), 2020. – P. 151-173. – Режим доступу: https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2020/2020-1/7_S.Achkasova_f-f.pdf
7. Financial policy of Ukraine in the context of European integration: trends of martial law and post-war revival: monograph / Editors: R. Pukala, V. Tyshchenko / N. Vnukova, O. Kolodiziev, O. Rats etc. - Published by Publishing house of the

Bronislaw Markiewicz University of Applied Sciences in Jaroslaw First edition, 2023.
- 390 с. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/31350>

Додаткова

8. Внукова Н. М. Актуальні питання розвитку ринку страхування / Н. М. Внукова Сучасні проблеми бухгалтерського обліку та фінансів: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 листопада 2023 р. Київ : НУХТ, 2023. С.134-136 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1zqQdtm-VonPk3ADXnegF_z4sSWAVtOmj/view
9. Внукова Н. М. Теоретичні аспекти визначення сутності конкурентоспроможності страхових компаній / Н. М. Внукова, Е. Р. Мамедова // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. – 2020. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7799>
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26286>
10. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : електронний навчальний посібник / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, М. О. Кіпа. – [Мультимедійні електронні інтерактивні видання]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4772>
11. Ситник І. П. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно-інтеграційних процесів / І. П. Ситник, І. П. Васильчук, О. М. Колодізев, К. Ю. Вжитинська, О. В. Кузьміна, В. А. Смоляк // Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2022. Vol. 6, No 47. – Р. 34-50. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30762>
12. Vnukova N & Davydenko D & Achkasova S & Yagolnitskyi O. Assessing the Activities of Insurance Companies Due to the Disease of Private Pension," Economic Studies journal, Bulgarian Academy of Sciences - Economic Research Institute, issue 2022, 5, pages 179-194. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ideas.repec.org/a/bas/econst/y2022i5p179-194.html>
13. Vnukova N. Determining the level of bank connectivity for combating money launder-ing, terrorist financing and proliferation of weapons of mass destruction / N. Vnukova, S. Kavun, O. Kolodiziev, S. Achkasova & D. Hontar // Bank and Bank Systems. – 2019. – Vol.14. – Is.4. – Р. 42-54. – Режим доступу: – Режим доступу : [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14\(4\).2019.05](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14(4).2019.05)
14. Vnukova N. Identifying changes in insurance companies' competitiveness on the travel services market / N. Vnukova, N. Opeshko, E. Mamedova // Insurance Markets and Companies. – 2020. – Vol. 11. – Р. 53-60. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25386>.

Інформаційні ресурси

15. Закон України «Про страхування» Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
16. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

17. Постанова правління НБУ «Про внесення змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» №89 від 03.05.2022 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-22#Text>.
18. Постанова правління НБУ «Про внесення зміни до Правил роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану» №136 від 30.06.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0136500-22#Text>.
19. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця : навчальна дисципліна «Сучасні проблеми розитку фінансів, банківської справи і страхування» [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. М. Колодізев, Н. М. Внукова. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7296>
20. Страхування : НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market/insurance>
21. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. // Режим доступу : – www.minfin.gov.ua
23. Офіційний сайт Національного банку України // Режим доступу : – www.bank.gov.ua
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України // Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua